

Budakalászi esték zokniban

Midőn szülőfalvam kies táján, pille szárnyán jőve, leszáll mán a csendes estve, és a sárga cserepajor dön-gicsélve...

- Kussoljál, hülyegyerek, még nem ez jön. A paródia később lesz!
- Ja? Bocs. Összekevertem a lapokat.

*

Egy tavaszi estén, Nedelykov Milán Kalászi szerbek krónikája című kismonográfiájának bemutatója után, a budakalászi szerb klubban az ott ragadt közönség élénk eszmecserebe merült arról, ami a könyvből kimaradt, mert nem szerepel az évkönyvekben és a falusi irattárban, de elevenen él a kollektív emlékezetben és szájhagyományban.

- Azt bezzeg nem írtad meg, amikor a Matyuskó megreformálta a számtant.

Előre röhögnek a régi sztorin, melyet már mindenki ezerszer hallott, de újra meg újra kacajra fakadnak tőle, pláne ha idegen is akad a társaságban, mint ezúttal a szerb hetilap tudósítónője. Egymást lökdösve mesélik neki az anekdotát, de előzőleg figyelmeztetik:

- Aztán ezt nehogy betegyed az újságba!
- Jó, nem fogom, de most már szeretném hallani, ha egyszer elkezdtétek.

– A Matyuskót? Hihih! Kérdi tőle a tanító néni, mennyi négyből kettő, de a Matyuskó csak néz, mint a hal, tehát jön az újabb kérdés: ha van négy almád, és abból kettőt az öcsédnek adsz, mennyi marad neked, mire a Matyuskó: nagy szart az öcsémnek!

A csillár is remeg, annyira nevetnek.

- Ezt kellett volna beírni a krónikába!

– Ezt? Mi ez ahhoz képest, amikor a Pengyelást fogadásból rávették a kocsmában, hogy tojást rejtessen a kalapja alá, aztán fejbe vágták?

- Az nem a Pengyelás volt, hanem a Pofás Szávó.

– Fogadjunk!

– Mibe?

– Nem az hogy mibe, hanem hogy ki dönti el.

– Kérdezzük meg X-nénit, az utolsó kalászi boszorkányt. (– Az „X” a nyanya szakmai inkognitója.)

– Ugyan már! A mámitól csupa hülyeséget fogunk hallani. Nagyon ad a szakmai tekintélyre. A nyáron is megbabonázta a pap kakasát, hogy himnuszokat kukorékoljon.

– Dehogy babonázta meg! A pap egész nyárom a foci-világ bajnokságot nézte, a kakas meg leblattolta a himnuszokat.

– Mert papagájvér csörgedezik az ereiben!

– Úgy van! Ezt is meg kell írni: hogy a kalászi pap kakasának papagájvér csörgedezik ereiben!

– Rendben van, feljegyeztem.

– Hé, ne az újságba, hanem a krónikába!

A holdkaréj a torony tetejére kúszott, s Don Parleone már csak olaszul tud beszélni: a maligánok bizonyos fokán túl bevallja, hogy ő a főnöke a szicíliai maffiának, amely a szerb nemzeti érdekekért küzd. Dallal. (Mert a maligánok bizonyos fokán túl, a próza már nem elégséges a szerb nemzeti érdekek kifejezésére.)

*

Az emlékezet láncá korántsem végtelen, a karikák fokozatosan a múlt kódéba vesznek, a közmemória csak a negyedik-ötödik nemzedékig ér le; nagyjából a déd- és ükapák nevéig. A mai öregek az 1920-as években születtek, még fel tudják idézni azt, amit a 19. század utolsó évtizedeiről hallottak gyerekkorukban; minden más a feledés kútjába hullott.

– A faszom hullott a feledés kútjába! – nyomja el a csikket a salátástálban Don Parleone: ő mindenre emlékszik! – Ó, múltó molto, va bene pultó, unicum-ió – éneklí a klub büféjében.

Don Parleone hangját a pacsirta – egyesek szerint az izompacsirta – hangjához lehet hasonlítani.

– Ó, rigó lettó – harsogja a szicíliai maffia nyelvén.

Don Parleone az egyházi dalárda oszlopos tagja.

– Igen! Mindig az oszlopnak támasztjuk őt, nehogy belessen a keresztelőmedencébe.

- Ne ugassatok, a pap is iszik a misén.
- Mert neki muszáj.
- De a rendőr mégis fel akarta írni, mikor megszondáztatta. Végül azért elengedte.
- Hogyhogy?
- Azt mondja a rendőr: „Nézze, atyám, ha vezet, nem lehetne a misebor helyet kólát inni?” Mire a pap: „Kólát? Ez olyan lenne, mintha magának vízipisztoly lógna az oldalán.”

*

Don Parleone énekesi karrierje nemzetközi méreteket öltött. A dalárda karnaggyal, hangvillával és demizsonnal felszerelve utazott egy szerbiai városba, ahol a felújított templom újraszentelésén a budakalászi férfikórus énekelte a nagymisét. Ez óriási megtiszteltetés, nem illik tehát lekésni a *Gospodi, pomiluj-t*, a sofőr nyomja a pedált, így fél órával korábban érkeznek a helyszínre.

Toporognak a templomudvarban, egyesek a sarok felé kacsingatnak (a teológiai hagyomány szerint a templommal szemközt kocsmának kell lennie), valaki megveszi a helyi sportújságot, amiben az áll, hogy megint elmeszeltek egy futót doppingolás miatt.

Don Parleone fitymálva közli, hogy ő gyorsabban fut az összes világbajnoknál.

Senki sem csodálkozik:

– Persze hogy gyorsabban futsz, ha többet doppingolsz. Ha a világcúcstartó annyit inna, mint te, kiszaladna a stadionból.

– De négykézláb!

Valaki máris javasolja, hogy mérjék le, mennyi idő alatt futja körbe Don Parleone a templomot.

Négykézláb.

A dalnok habozás nélkül nekiiramodik – békaügetésben.

Ám amikor kikanyarodik a túloldalon, megérkeznek a helyi egyházi méltóságok. Udvariasan megállnak, és érdeklődve nézik a békaügetésben közeledő, kopaszodó, szmokingos urat.

A befutó után egyikük kenetteljesen üdvözi a határon túlról érkezett vendégeket:

– Fogadjátok, testvéreim, sportbaráti köszöntésemet. Ép testben ép lélek.

– És mi van az ép elmével? – szól egy hang a háttérből.

De a pópa nem zökken ki, hangsúlyozza az acélosság fontosságát.

– Nektek pláne edzenetek kell, testvéreim, hogy kitartsatok a szétszórásban.

– Na látjátok: őszentsége nem olyan süket, mint ti – mondja Don Parleone, és parolázik a pópával, mintha gratulálna neki.

A riporternő jegyzetel, de kiverik a kezéből a tollat:

– Megmondtuk: ez nem újságba való, hanem krónikába.

Éjfél is elmúlt, mire szétszélednek: egyesek az Ürömi úton kaptatnak felfelé, mások a Kálvária felé veszik az irányt, a többiek a temető felé baktatnak. Még látni, ahogy itt-ott megállnak és trécselnek egy kicsit a kapuban.

*

Bevallom, ez a spontán este ösztönzött arra, hogy megszervezzem a „Budakalászi beszélgetések” című rendezvénysorozatot. Összeállítottam egy tematikus listát, és vállaltam a beszélgetéseket indító kérdések megfogalmazását. Tudtam, hogy nem célszerű mindent a véletlenre bízni; még tartalékkérdéseket és készítettem, arra az esetre, ha a beszélgetés akadozna. Ámde akadozástól tartani fölöslegesnek bizonyult.

Ha oldott hangulatról ábrándoztam, a gyakorlat messze fölülmúlta várakozásomat: a budakalászi szerb klubban folyó beszélgetések az oldottonál is oldottabbak lettek, időnként az oldottságnak azt az eszményi fokát ostromolták, melynek neve „iszonyatos lárma”.

Tudni kell, hogy a „Beszélgetések” az egykori elemi iskola épületében folytak. Gyerekkorukban a mai öregek hátratett kézzel ültek itt a szigorú szemű Léca tanító néni felügyelete alatt. Most a Léca néni helyett én hadonásztam az orruk előtt a kivetítő távirányítójával, és a falra vetített régi képeken mutogattam az azonosításra váró arcokat a múltból. Miért feszengett volna bárki is? Főleg hogy szabad kezemben egy csutorát lengettem, és ösztönöztem őket, hogy engedjék el magukat és emlékezetük gyepelőjét.

No hiszen, egy kis gyepelőelengedésért sosem mentek a szomszédba, most pedig direkt kéri tőlük; tehát nosza. Megáradt a múlt, sodorta elő a templomhoz, az egykori iskolához, a falu négy kocsmájához, a Duna-parti Bagi- és Lupa-csárdákhoz, a szerb és a sváb búcsúhoz, a két focipályához, a Klinger-gyárhoz, a szőlőkapáláshoz, a lóvontatású HÉV-hez és a jó ég tudja mi mindenhez kapcsolódó emlékeket.

*

A klubbéli összejövetelek akkor vettek váratlan fordulatot, amikor a kalászi szerbek megorrontották, hogy szervezői és moderátori buzgalmam mögött másodszándék rejlik. Rájöttek, hogy készülő regényemhez gyűjtök anyagot. Nem mintha ez zavarná őket, sőt büszkéek a segítségükre, de azért szeretnék tudni,

milyen jellegű és stílusú vállalkozásról lenne szó konkrétan, vagyis – még konkrétábban – mi az ördögöt firkálok róluk és az ő nevükben, az ő szavaikat idézve. Ergo, nem lenne ellenükre, ha olykor-olykar kapnának egy kis ízelítőt a készülő remekműből.

Így avanzsáltak a kalászi beszélgetések részlegesen irodalmi estté.

Minden alkalommal felolvastam néhány oldalt a korábbi beszélgetések alapján írt szövegből, de ügyeltem rá, hogy a sztori lezáratlan maradjon, és bevezető gyanánt továbblendítse az emlékfolyamot.

Ám bizonyos témákhoz nem találtam megfelelő anyagot a jegyzeteimben, ezért itt a képzeletemre kellett hagyatkoznom.

Egy alkalommal például azt írtam, hogy egy bálon a híres kalászi virtuóz – az öreg Sungyál – visszafelé, azaz rákmenetben játszott a tamburán.

– A nénikéd micsodáján játszott visszafelé! Ilyet tőlünk sose hallottál. Ellenben azon a bálon Krumpli bácsi lenyelte a poharat.

– Úgy van – bólogat mindenki. – Kórházba kellett vinni, mert akkor még nem volt helyi sebészorvosunk. Doktor Gigász szerénykedik:

– Én sem vágtam volna fel a torkát a büfépulton.

– Miért nem? Ha az Apolló orrából a HÉV-en szetted ki a varratokat?

Ők marhászkodnak, de nekem valami szöveget ütött a fejembe:

– Honnan tudjátok, melyik bálról írtam, ha a Sungyál sosem játszott rákmenetben?

– De minden más stimmel!

*

Mi az igazság? Lehet, hogy annyira beleéltem magamat a kalászi múltba, hogy már akkor is igazat írok, ha hazudni akarok?

Az igazság özönében viszont még feltűnőbbé váltak az apró eltérések.

A kalászi szerbek pedig roppant érzékenyek a helyi realizmusra! Olyan féltékenyen őrzik a múltjukat, mint szódás a lovát (vagy a szifonját). Elég a legkisebb pontatlanság, máris tiltakoznak.

– Nem ezt mondtuk. Nem a Csajera-dűlőn kapáltam a krumplinyomóval, hanem a Klenityen.

A pozitivisták leckét vehetnének itt precizitásból. És szerénységből is.

Mert ez a legnagyobb felfedezésem: az átlagos kocsmai sztorizóktól eltérően, akik mindig én-történeteket adnak elő („beestem a csajjal az asztal alá, és lerajzoltam neki szerelmünk grafikonját”), a kalászi szerbek mindig másokról mesélnek, sohasem magukról.

– Csodálkozol? Mi valóban szerények vagyunk. Minek büszkélkedjünk például azzal, hogy egyszer vendégségben úgy bepíáltunk, hogy a zokniba hánytunk?

– Értem. Csak arról meséltek, ami már legendává és mítosszá nemesedett. És ti még nem vagytok legenda és mítosz.

– De azért igyekszünk. Nehogy kiszüljön, hogy hiába hánytunk a zokniba. Azt hiszed, az olyan könnyű?

Olvassa a **Barátság**-ot! Fizessen elő most 2009-re!

Éves előfizetési díj: 2160 Ft (1200 Ft + 960 Ft postaköltség)

A folyóirat előfizethető:

- a Filantróp Társaság Barátság szerkesztősége OTP-számlaszámán: 11711034-20813402,
- vagy e szelvény visszaküldésével (1519 Budapest, Postafiók 452.).

Név:

Lakcím:

Csekket vagy számlát kér:

e-mail címeink: baratsag@chello.hu, info@nemzetisegek.hu

honlapunk: www.nemzetisegek.hu

Várjuk könyvtárak, iskolák, kisebbségi önkormányzatok, egyesületek, baráti körök jelentkezését!